

**«KAPALAK BOLALAR» JUDA KUCHLI VA QATTY - TERINING MURAKKAB
KASALLIGIGA CHALINGAN BEMORLAR**

Orolbo'yi tibbiyot va transport texnikumi

*Tibbiyot fanlari kafedrasining " Teri kasalliklari va kosmetologiyada hamshiralik ishi " fani
o'qituvchisi*

Nurimbetova Jazira Djalilxan qizi

jazira1996@gmail.com 998907368096

Annotatsiya: Epidermoliz Bullosa (EB) teri va shilliq pardalarning o'ta mo'rtligi bilan tavsiflangan noyob genetik teri kasalligi. Bu holat mayda ishqalanish yoki shikastlanishga javoban pufakchalar paydo bo'lishiga olib keladi va bu ta'sirlanganlar uchun kundalik faoliyatni qiyinlashtiradi. EBni tushunish nafaqat bemorlar va ularning oilalari uchun, balki tibbiyot xodimlari uchun ham juda muhimdir, chunki bu hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu maqola epidermoliz bullosa, uning sabablari, belgilari, diagnostikasi, davolash usullari va boshqalarni o'z ichiga olgan keng qamrovli ma'lumotni taqdim etishga qaratilgan.

Kalit So'zlar: Teri biopsiyasi Genetika testi: Immunofluoresan mikroskopiya

KIRISH

Epidermoliz Bullosa terini juda mo'rt bo'lishiga olib keladigan irsiy kasalliklar guruhidir. "Bulloza" atamasi terida hosil bo'ladigan pufakchalarni bildiradi, "epidermoliz" esa epidermisning (terining tashqi qatlami) pastki qatlamlardan ajralishini ko'rsatadi. EB ning bir nechta turlari mavjud, ularning har biri turli xil zo'ravonlik va alomatlarga ega, ammo ularning barchasi blister shakllanishining umumiy xususiyatiga ega. Epidermoliz Bullosa birinchi navbatda genetik holat bo'lsa-da, ba'zi atrof-muhit omillari simptomlarni kuchaytirishi mumkin. Masalan, qattiq kimyoviy moddalar, haddan tashqari harorat yoki kiyimdagi ishqalanish qabariq paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Biroq, EBni keltirib chiqaradigan o'ziga xos yuqumli agentlar mavjud emas. EB, birinchi navbatda, teri qatlamlarini bir-biriga bog'lashda yordam beradigan oqsillarni ishlab chiqarish uchun mas'ul bo'lgan genlardagi mutatsiyalar tufayli yuzaga keladi. Ushbu mutatsiyalar EB turiga qarab autosomal dominant yoki autosomal retsessiv tarzda meros bo'lishi mumkin.

Eng keng tarqalgan turlarga quyidagilar kiradi:

- Epidermoliz Bullosa Simplex (EBS): Keratin genlaridagi mutatsiyalar natijasida yuzaga keladi, terining tashqi qatlamida pufakchalar paydo bo'lishiga olib keladi.
- Distrofik epidermoliz bullosa (DEB): Kollagen genidagi mutatsiyalar natijasida yuzaga keladi, natijada terida chuqurroq pufakchalar va chandiqlar paydo bo'ladi.
- Junctional Epidermoliz Bullosa (JEB): Epidermisning dermisga bog'lanishiga ta'sir qiluvchi genlardagi mutatsiyalar natijasida yuzaga keladi.

Turmush tarzi va ovqatlanish omillari to'g'ridan-to'g'ri epidermoliz bullozasini keltirib chiqarmasa-da, sog'lom turmush tarzini saqlash simptomlarni boshqarishga yordam beradi. Vitaminlar va minerallarga boy muvozanatli dieta teri sog'lig'ini qo'llab-quvvatlaydi, tirnash xususiyati beruvchi moddalardan qochish esa pufakchalar paydo bo'lishini minimallashtirishi mumkin.

Epidermoliz bullosa rivojlanish ehtimoliga bir nechta xavf omillari ta'sir qilishi mumkin:

- yosh: EB odatda chaqaloqlik yoki erta bolalik davrida tashxis qilinadi.
- gender: Jinslarga nisbatan sezilarli moyillik yo'q, garchi ba'zi turlarda bir oz erkak yoki ayol ustunlik qilishi mumkin.

- Geografik joylashuvi: EB global holat, ammo ayrim turlari ma'lum populyatsiyalarda ko'proq tarqalgan bo'lishi mumkin.

- Asosiy shartlar: Oilada EB tarixi bo'lgan shaxslar ushbu holatni rivojlanish xavfi yuqori.

Epidermoliz bullosa belgilari kasallikning turi va og'irligiga qarab juda katta farq qilishi mumkin. Umumiy simptomlarga quyidagilar kiradi:

- pufakchalar: EB ning o'ziga xos belgisi, teri va shilliq pardalarda pufakchalar paydo bo'lishi mumkin, ko'pincha kichik jarohatlarga javob beradi.

- Terining mo'rtligi: Teri juda sezgir va oson yirtilib ketishi mumkin.

- Skarlaydilar: Qayta-qayta pufakchalar chandiqlik paydo bo'lishiga va teri tuzilishining o'zgarishiga olib kelishi mumkin.

- Tirnoq anormalliklari: Ba'zi odamlar tirnoqlarning yo'qolishi yoki deformatsiyasiga duch kelishi mumkin.

- Og'iz va qizilo'ngach bilan bog'liq muammolar: Og'iz va qizilo'ngachda ham pufakchalar paydo bo'lishi mumkin, bu esa ovqatlanish va yutishda qiyinchiliklarga olib keladi.

Ba'zi alomatlar shoshilinch tibbiy yordam zarurligini ko'rsatishi mumkin, jumladan:

- Qattiq og'riq: Retseptsiz dori-darmonlarga javob bermaydigan nazoratsiz og'riq.

- **INFEKTSION:** qizarish, shishish yoki pufakchalardan yiringning ko'payishi kabi infektsiya belgilari.

- Nafas olish qiyinligi: Agar tomoq yoki nafas yo'llarida pufakchalar paydo bo'lsa, bu nafas olishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.

- Qattiq suvsizlanish: Keng qabariqlik tufayli odamlar suvsizlanishni boshdan kechirishi mumkin, bu shoshilinch yordamni talab qiladi.

Tadqiqot va natijalar: Epidermoliz bullosa tashxisi odatda to'liq klinik baholash bilan boshlanadi. Tibbiy xizmat ko'rsatuvchi provayderlar bemorning batafsil tarixini, shu jumladan oila tarixini oladi va teri lezyonlarining darajasi va tabiatini baholash uchun fizik tekshiruv o'tkazadi.

EB tashxisini tasdiqlash uchun bir nechta diagnostik testlardan foydalanish mumkin:

- Teri biopsiyasi: EB ning o'ziga xos turini aniqlash uchun terining kichik namunasi olinadi va mikroskop ostida tekshiriladi.
- Genetika testi: Bu EB bilan bog'liq genlardagi mutatsiyalarni aniqlashi mumkin, tashxisni tasdiqlaydi va turini aniqlashga yordam beradi.
- Immunofluoresan mikroskopiya: Ushbu test terining yopishishida ishtirok etadigan oqsillarni ko'rishga yordam beradi.

Epidermoliz bullozasini o'xshash belgilar bilan namoyon bo'lishi mumkin bo'lgan boshqa teri kasalliklaridan farqlash juda muhim, masalan:

- Pemfigus vulgaris: Otoimmün qabariq buzilishi.
 - Dermatit bilan bog'laning: Allergenlar yoki tirnash xususiyati beruvchi moddalarga terining reaksiyasi.
 - Bullous impetigo: pufakchalar paydo bo'lishiga olib keladigan bakterial teri infeksiyasi.
- Hozirda epidermoliz bullozasini davolamasa-da, bir nechta davolash usullari simptomlarni boshqarishga va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi:
- Yaralarni davolash: Yarani to'g'ri parvarish qilish infeksiyani oldini olish va davolanishni tezlashtirish uchun juda muhimdir. Bu maxsus kiyinish va topikal antibiotiklardan foydalanishni o'z ichiga olishi mumkin.
 - og'riq boshqarish: Blister paydo bo'lishi bilan bog'liq og'riqni boshqarish uchun retseptsiz og'riq qoldiruvchi vositalar yoki retsept bo'yicha dori-darmonlar kerak bo'lishi mumkin.
 - Oziqlantirishni qo'llab-quvvatlash: Og'iz bo'shlig'i yoki qizilo'ngachning ishtiroki bo'lganlar uchun oziqlantirish yordami talab qilinishi mumkin, shu jumladan og'ir holatlarda oziqlantirish naychalaridan foydalanish.
 - Jarrohlik variantlari: Ba'zi hollarda chandiqlik kabi asoratlarni bartaraf etish yoki pufakchalarni olib tashlash uchun jarrohlik aralashuvlar zarur bo'lishi mumkin.

Tibbiy muolajalarga qo'shimcha ravishda, bir nechta turmush tarzi o'zgarishlari epidermoliz bullosa bilan kurashishga yordam beradi:

- Yumshoq terini parvarish qilish: Yumshoq sovun va namlovchi vositalardan foydalanish terini himoya qilishga yordam beradi.

- Achchiqlanishdan saqlanish: Keng kiyim kiyish va qattiq kimyoviy moddalardan saqlanish ishqalanish va tirnash xususiyati kamaytirishi mumkin.

- Oziqlantiruvchi o'zgarishlar: Vitaminlar va minerallarga boy muvozanatli ovqatlanish terining umumiy salomatligini qo'llab-quvvatlaydi.

- Pediatrik bemorlar: EB bilan og'rig'an bolalar maxsus parvarish va yordamga muhtoj bo'lishi mumkin, shu jumladan parvarishchilar uchun jarohatni to'g'ri davolash bo'yicha o'qitish.

- Qariatrik bemorlar: Keksa kattalar qo'shimcha qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin, masalan, EBni boshqarishni murakkablashtiradigan komorbidiyalalar.

Agar davolanmasa yoki noto'g'ri davolansa, epidermoliz bullosa bir nechta asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin:

- infeksiyalari: Ochiq pufakchalar infeksiyalanishi mumkin, bu esa jiddiy sog'liq muammolariga olib keladi.

- Skarlaydilar: Qayta pufakchalar harakatchanlik va tashqi ko'rinishga ta'sir qiluvchi sezilarli chandiqlarga olib kelishi mumkin.

- Oziqlanish etishmovchiligi: Og'iz bo'shlig'idagi pufakchalar tufayli ovqatlanish qiyinligi noto'g'ri ovqatlanishga olib kelishi mumkin.

- Skuamoz hujayrali karsinoma: Ayrim turdagi EB bo'lgan shaxslar teri saratoni rivojlanish xavfi yuqori.

Qisqa muddatli va uzoq muddatli asoratlar. Qisqa muddatli asoratlar infeksiyalar va og'riqlarni o'z ichiga olishi mumkin, uzoq muddatli asoratlar esa surunkali teri muammolari, ozuqaviy etishmovchilik va teri saratoni xavfini oshirishi mumkin.

XULOSA: Epidermoliz Bullosa - ehtiyotkorlik bilan davolash va qo'llab-quvvatlashni talab qiladigan murakkab va qiyin holat. Sabablari, belgilari va davolash usullarini tushunish zararlanganlar va ularning oilalari uchun juda muhimdir. Hozirda hech qanday davo bo'lmasa-da, samarali boshqaruv strategiyalari hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Ushbu maqola faqat ma'lumot uchun mo'ljallangan va professional tibbiy maslahat o'rnini bosmaydi. Sizning maxsus ehtiyojlaringizga moslashtirilgan diagnostika va davolash usullari uchun har doim tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayderga murojaat qiling.

Tavsiyalar: Shifokorga qachon murojaat qilish kerak. Agar sizda quyidagi holatlarga duch kelsangiz, tibbiy yordamga murojaat qilish juda muhimdir:

- Retseptsiz dori-darmonlar bilan yaxshilanmaydigan kuchli og'riq.
- INFEKTSION belgilari, masalan, qizarish, shishish yoki yiringning kuchayishi.
- Tomoqdagi pufakchalar tufayli nafas olish yoki yutish qiyinlashadi.
- Haddan tashqari tashnalik, quruq og'iz yoki bosh aylanishi kabi suvsizlanish belgilari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

Ahmedov N.K. Atlas. Odam anatomiyasi. 1-2 tom. Toshkent. «Tibbiyot nashri» 1996. 400 bet Ahmedov N.K. Odam anatomiyasi. Toshkent. Meditsina. 1987. Ajibekov M.A., Eshanov T.B. Adam hám haywanlar fiziologiyasi. «Bilim» Nókis -1998 Axmedov N.K. Atlas. Odam anatomiyasi (I jild). T.: Ibn Sino» nashriyoti, 1998 y. - 335 b. Axmedov N.K. Atlas. Odam anatomiyasi (II jild). T.: «Ibn Sino» nashriyoti, 1998

Ilova. www.tdpu.uz . www.pedagog.uz .www.ziynet.uz .web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/index.php?id=3217&p=3887

